TALABA KURASHCHILARNI TRENERLIK KASBIGA TAYYORLASHDA XORIJIY TILLARNI O'RGATISHNING AHAMIYATI

Choriev Sirojiddin Tag'aynazarovich
Termiz davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat va san'at fakulteti dekani
s.choriev28@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola talaba kurashchilarni trenerlik kasbiga tayyorlashda xorijiy tillarni o'rgatish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, unda talaba kurashchilar zamon talablariga mos, xar tomonlama malakali mutaxassis qilib tayyorlashning o'ziga xos tomonlari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: talaba kurashchi, sport, xorijiy til, malaka, mutaxassis, trener, eksport, kasb, tayyorlash, ahamiyat, xalqaro trener.

Kirish. Bugungi kunda mamlakatimizda barcha sohalar kabi jismoniy tarbiya va sport sohasiga ham katta e'tibor qaratilmoqda. Hukumatimiz tomonidan jismoniy tarbiya sportni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Kurash milliy sport turi misolida oladigan bo'lsak, Muhtaram Prezidentimiz tomonidan 2020 yil 4 noyabrdagi "Kurash milliy sport turini rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PQ 4881-son hamda 2024-yil 20-dekabrdagi "Kurash milliy sport turini rivojlantirish va ommalashtirishni yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-450-sonli qarorlari Kurash milliy sportini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Mazkur qarorning maqsadi avvalo kurash sport turini Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritishdan iboratdir. Bu yo'ldagi vazifalardan biri esa kurash trenerlarini xorijiy davlatlarga eksport qilish orqali butun dunyoda yanada rivojlantirish va ommalashtirishdan iboratdir.

Xalqaro hamkorlik va tajriba almashish kasbiy faoliyatning ajralmas qismiga aylanib borayotgan bir paytda, dunyoda xorijiy tillarni bilish alohida ahamiyatga ega. Bu sport sohasiga, xususan, kurashchilarni trenerlik kasbiga tayyorlashga ham tegishli. Boshqa tillarda muloqot qilish qobiliyati trenerlar uchun yangi qirralarni ochib beradi, bu ularga nafaqat turli mamlakatlardagi hamkasblari bilan bilim, malaka va tajriba almashish, balki sportchilarning madaniy xususiyatlari va psixologiyasini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Ushbu maqolada nima uchun chet tillarini o'qish va o'rganish kurash

bo‘yicha malakali trenerlarni tayyorlashning asosiy elementi ekanligini va bu trenerlarning o‘zlari va ularning sportchilari uchun qanday foyda keltirishini ko‘rib chiqamiz.

Maqsad va vazifalar. Butun dunyo tajribasida har qanday sohani rivojlantirishda avvalo mutaxassislarga ehtiyoj seziladi. Mutaxassislarni tanlab olishda ularning qobiliyatlari va bajaruvchanligi hisobga olish muhimdir. Kurash sport turi misolida oladigan bo‘lsak avvalo kurash bilan shug‘ullangan, ma’lum bir natijalarga erishgan va keyinchalik sportdagi faoliyatini yakunlab albatta biror bir kasbga yo‘naltirishga to‘g‘ri keladi. Xorijiy tillarni yaxshi bilgan trenerlar avvalo boshqa davlat sportchilari va trenerlari bilan yaqin muloqotga kirishi hamda tajriba almashish orqali ish sifatining samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilishini keng yoritib berish.

Tadqiqotni tashkil etish va natijalari. Trenerlik amaliyotida xorijiy tillarini o‘rgatish bo‘yicha mavjud ilmiy ishlar va nashrlarni tahlil qilish.

Xorijiy tillarnil bilishining ahamiyati haqida fikr-mulohazalarni yig‘ish maqsadida trenerlar va sportchilar o‘rtasida test va so‘rovnomalar o‘tkazish.

O‘z faoliyatida xorijiy tillaridan foydalanadigan muvaffaqiyatli trenerlar va kurashchilarning aniq misollarini o‘rganish.

Kurashchilarni trenerlik kasbiga tayyorlashda xorijiy tillarni o‘qitish nafaqat trenerning malakasini oshirish, balki xorijiy davlat sportchilari bilan muloqot qilish, xalqaro maydonlarda o‘zaro tajriba almashishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Sport olamida, ayniqsa, kurash kabi yo‘nalishlarda xalqaro musobaqalar, xorijiy jamoalar bilan o‘quv-yig‘in mashg‘ulotlari o‘tkazish jarayoniga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Binobarin, xorijiy tilni bilish trenerlar va ularning shogirdlari uchun yangi texnik-taktik mahoratining oshishi orqali yangi yutuqlar eshigini ochadi.

Birinchidan, xorijiy tilni bilish trenerlarga xorijlik sportchilar va trenerlar bilan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Xalqaro turnirlar, seminarlar va boshqa yig‘inlarda trenerlar o‘z bilimlarini uzatish va boshqa mamlakatlardagi hamkasblaridan ma’lumot olish zarurati bilan duch kelishadi. Boshqa tilda usullarni tushuntirish, maslahat berish yoki strategiyalarni muhokama qilish muloqot jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi va sportchilar va murabbiylar o'rtasida yaxshi tushunishga yordam beradi.

Ikkinchidan, xorijiy tillarni o‘rganish sizga ona tilingizda mavjud bo‘lmagan ko‘plab ma‘lumotlarga kirish imkonini beradi. Masalan, ilmiy maqolalar, o‘quv qo‘llanmalar, videolar va o‘quv resurslari ko‘pincha ingliz yoki boshqa tillarda nashr etiladi. Chet

tillarini biladigan trenerlar sportchilarni tayyorlashga zamonaviy yondashuvlarni, yangi uslub va usullarni chuqurroq o‘rganish imkonini beradi, bu esa o‘z navbatida sportchilarning mashg‘ulotlar sifati va natijalariga ijobiy ta’sir qiladi.

Bundan tashqari, xorijiy tillarni bilish professional aloqalarni kengaytirishga yordam beradi. Xalqaro konferensiyalar, seminarlar va o‘quv kurslarida qatnashish trener boshqa xorijiy mamlakatlar vakillari bilan erkin muloqot qila olsa, samaraliroq bo‘ladi. Xorijlik hamkasblari bilan aloqa o‘rnatish sizga o‘zaro tajriba almashish, hamfikrlarni topish va qo‘shma loyihalar yaratish imkonini beradi, bu esa trenerlik tajribangizni boyitadi.

Mamlakatimizda bugungi kunda qariyb 1500 nafarga yaqin kurash trenerlari 60 000 dan ortiq kurashchilarga mashg‘ulot o‘tab kelmoqda. Xalqaro tillarni qay darajada bilishlarini o‘rganish maqsadida 200 dan ortiq trenerlar bilan o‘tkazilgan suxbatda ularning 2-3 % gina rus tilini va 00.1 % esa Ingliz tilini qisman bilishlari hamda ularning 2 nafarida xorijiy til sertifikati mavjud ekanligining guvohi buldik. Bu esa juda past ko‘rsatgichdir.

Nihoyat, tilni bilish nafaqat gapirish qobiliyati, balki boshqa davlat madaniyatini ham tushunishdir. Sport, boshqa sohalar singari, madaniy xususiyatlar bilan chuqur bog'liqdir. Madaniy farqlarni tushunish trenerlarga o'z usullarini moslashtirishga, sportchilar motivatsiyasini yaxshiroq tushunishga va jamoaviy ruhni shakllantirishga yordam beradi. Bu, ayniqsa, kurashda jamoaviy tayyorgarlik va o‘zaro yordam muvaffaqiyatga erishishda muhim o‘rin tutadi.

Xulosa; Shunday qilib, kurashchilarni trenerlik kasbiga tayyorlashda xorijiy tillarga o‘qitish, professional o‘sish va rivojlanishning ajralmas qismidir. U aloqani, axborotga kirishni, tarmoqni kengaytirishni va madaniy farqlarni tushunishni yaxshilaydi. Globallashuv va xalqaro hamkorlikning kuchayishi sharoitida xorijiy tillarni biladigan trenerlar o‘zlari uchun ham, sportchilari uchun ham muvaffaqiyatga erishish uchun ko‘proq imkoniyatlarga ega. Bu pirovardida kurashchilarning tayyorgarlik darajasi va saviyasining oshishiga olib keladi hamda ular jamoasining jahon arenasidagi mavqeini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kurash milliy sport turini yanada rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori. T.:2020 yil 4 noyabr PQ-4881 son. Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 05.11.2020. 07/20/4881/1468-son.
2. Kerimov F.A. Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar. - T.: Zar qalam 2004.
3. Юсупов К.Т.-Кураш халқаро қоидалари, техникаси ва тактикаси.-илмий-услубий қўлланма.- Ғафур Ғулом нашриёти. Т.: 2005.129 б
4. Taymuradov Sh.O. Kurashchilarni tayyorlash texnologiyasi. Toshkent,
Ilm ziyo, 2010.-160 b.
5. Choriyev, S. T. A. (2022). KURASHCHILARNING TEXNIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA MAXSUS MASHQLARNING AHAMIYATI. *Results of National Scientific Research International Journal*, *1*(9), 348-354.

Foydalanilgan internet saytlari

1. **https://Kurash-ika.org**
2. **https://t.me/kurash_dunyosi**
3. **https://kurash-ukf.uz/**